

HOW TO: EEN ZWERFAFVALAANPAK SAMEN MET BEWONERS

Plastic verdwijnt nooit uit het milieu. Het breekt af in heel kleine stukjes (microplastics), maar vergaat niet. Plastic zwerfafval kom je overal tegen: op straat, in de natuur en ook in en langs de grote rivieren. Via deze rivieren kan dit afval richting zee stromen en onderdeel worden van de plastic soep. Het vervuult onze leefomgeving en is schadelijk voor het milieu.

Naast reinigings-, beheers- en monitorings-instrumenten er een tweede groep instrumenten inzetbaar die de preventie van (zwerf)afval aantoonbaar bevorderen. Hieronder vallen: educatie, stimuleren participatie, gedragsbeïnvloeding en communicatie. Deze tweede groep instrumenten wordt vaak nog incidenteel ingezet. Deze 'How to' geeft concrete handvatten en voorbeelden om dit als gemeente structureler te kunnen oppakken.

Betrek bewoners, verenigingen en ondernemers (zie kader):

Door bewoners te laten participeren, bewuster te maken van de problematiek en te sturen op gedragsverandering, zal dit een bijdrage leveren aan de zwerfafvalpreventie en -bestrijding. Daarnaast werkt participatie zich meer verbonden voelen met je leefomgeving in de hand en realiseer je een verschuiving van 'schoon maken' naar 'schoon houden'. Het betrekken van bewoners, verenigingen en ondernemers vraagt een langdurige inzet en een meer structurele aanpak van zwerfafval.

STEL DRIE DOELGROEPEN CENTRAAL:

Bestaande opruimgroepen en ambassadeurs

Als gemeente faciliteer en steun je bestaande opruimgroepen en ambassadeurs. Dit werkt het beste door goed te luisteren naar de wensen van de opruimgroepen. Dit kan bestaan uit:

- Het regelen van materialen voor de opruimgroep;
- Het voorzien en uitwisselen van kennis over zwerfafval en preventie;
- Het verbinden van ambassadeurs en opruimgroepen met elkaar.

Betrekken van geïnteresseerde individuen

Er zijn vaak mensen die zelf het zwerfafvalprobleem zien, maar (nog) niet bij een opruimgroep aangesloten zijn. Het is van belang om als gemeente duidelijk uit te dragen wat mensen zelf kunnen doen (het bieden van handelingsperspectief). Kunnen mensen les geven op scholen via een werkgroep? Kunnen mensen zelf aan de slag met opruimen of preventievoorlichting met materialen vanuit de gemeente? Kunnen mensen zich aansluiten bij bestaande opruimgroepen en afvalbrigades?

Betrekken van verenigingen en bedrijven

(Sport)verenigingen en bedrijven hebben veel leden en/of medewerkers die kunnen meehelpen in opruimgroepen. Ook bereik je veel mensen in één keer met bewustwording en preventie.

Het verschil tussen verenigingen en bedrijven is o.a. (als het gaat om zwerfafval) dat verenigingen vaak juist behoefte hebben aan geld, terwijl bedrijven vaak een potje over hebben om iets van een bedrijfsuitje te doen of om structureel opruimacties te organiseren.

Als gemeente is het van belang om één aanpak te ontwikkelen en hiermee naar bedrijven en verenigingen te stappen.

Dit is een uitgave van het netwerk Schone IJssel. Het netwerk is een samenwerkingsverband van waaruit meerdere partijen zich inzetten om zwerf-, zweef-, en drijfvuil in de rivier te voorkomen en op te lossen. schonerivieren.org/rivier/de-ijssel

OPRUIMEN IS JE MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR INSTANDHOUDING VAN EEN MOOI EN GEZOND LANDSCHAP.

START

Voordat je van start gaat om bewoners, verenigingen en de middenstand te betrekken, is het belangrijk om een helder kader te hebben. Dit kader zorgt voor continuïteit, middelen, heldere doelstellingen maken de resultaten meetbaar en zorgt bovenal voor duidelijkheid richting

Dit heldere kader heb ik nog niet

STAP 0

Wat is de beginsituatie:

- Welk bestaand beleid i.r.t. zwerfafval en participatie is er al en welke afdelingen hebben hiermee te maken?
- Welke ambities zijn uitgesproken i.r.t. zwerfafval en participatie?
- Is het probleem inzichtelijk? Breng in kaart waar de grootste probleem locaties omtrent zwerfafval te vinden zijn.
- Zijn er buurgemeenten met goede voorbeelden?

STAP 1

Mocht deze er nog niet zijn, ontwikkel dan een **visie** en **missie** op zwerfafval en spreek een bijbehorende **ambitie** uit.

Het is fijn om als gemeente te weten waar je voor staat en waarom je bewoners in je gemeente wilt betrekken en faciliteren bij het onderwerp zwerfafval. Hier is een [voorbeeld](#).

STAP 2

Maak een **uitvoeringsprogramma** ([voorbeeld](#)) en **jaarplan** ([voorbeeld](#)) en koppel hier **budgetten** en **capaciteit** aan. Zorg voor goede interne afstemming met de betrokken collega's.

TIP 1

Bedenk vooraf goed waar je bewoners en vrijwilligers voor vraagt, welke rol zij vervullen en wat je hen kan bieden. Als dit op een teleurstelling uitdraait werkt het vaak averechts.

Ik heb al een helder kader met duidelijke ambities en budgetten

STAP 3

Ontwikkel een **vrijwilligersaanpak** die past bij jouw visie en missie. Zorg dat je deze randvoorwaarden op orde hebt voordat je aan de slag gaat. Dit bevat de volgende onderdelen:

- Stakeholderanalyse (wat zijn de potentiële samenwerkingspartijen en identificeer potentiële lokale trekkers).
- Identificeer de belangrijkste doelgroepen: individuele bewoners, bewoners georganiseerd in semi-formele samenwerkingsverbanden & ondernemers. Betrek ook het sociale domein (bijv. asielzoekers); En bedenk hoe je hen wil betrekken en bereiken.
- Maak met lokale trekkers een jaarrond programma bestaande uit netwerkactiviteiten en opruimacties ([voorbeeld](#)).
- Bedenk hoe potentieel geïnteresseerde mensen met jou in contact komen ([voorbeeld customer journey](#)).
- Breng de faciliteiten op orde. Hoe wordt het afval afgevoerd, welke materialen zijn beschikbaar en hoe komen deze bij de vrijwilligers terecht. [Check hier een voorbeeld lijst met materialen](#).
- Denk na over de veiligheid en verzekeringen.
- Spreek goed af wat jij doet en wat de lokale trekkers organiseren.
- Organiseer samen met lokale trekkers een wervingscampagne voor zwerfafvalbrigades.

STAP 4

Aan de slag! Organiseer en faciliteer een zwerfafvalactie. [Klik hier](#) voor een kant-en-klaar draaiboek met alles wat je moet weten en regelen.

Hoe kies je een juiste opschoon locatie? [Klik hier](#).

TIP 2

Betrek het lokale NME centrum, de organisatie van Schone IJssel of IVN Natuureducatie. Zij zijn experts in participatie en kunnen capaciteit leveren voor de organisatie en coördinatie.

TIP 3

Voorkom teleurstelling, zorg voor: een aanspreekpunt, goede & eenvoudige informatie voorziening en de juiste materialen.

TIP 4

Vergoeding voor verenigingen kunnen mogelijk ook gevonden worden bij sport/cultuur

STAP 5

Evalueer, vier en deel de successen door samen met de vrijwilligers ieder jaar even stil te staan bij wat jullie met elkaar bereiken, hoe jullie elkaar nog meer kunnen versterken en hoe het volgende jaar gaat bijdragen aan de missie, visie en de ambitie.

Zorg ervoor dat vrijwilligers zich gezien en gehoord voelen en met elkaar kunnen verbinden op dit soort momenten. Een combinatie van een spreker, workshops en een borrel is aan te bevelen. Zie dit moment ook als een evaluatie van het afgelopen jaar, door actief op te halen wat voor wensen er zijn vanuit de vrijwilligers(groepen).

Mis je iets? Of heb je ideeën om dit document nog completer te maken, mail dan naar info@schonerivieren.org.